

М. Х. Дулати атындағы ТарМУ

Тәрбие теориясы

Орындаған: Қозыбай Мейрімкүл

Тобы: В 216 ФИЗ -1.3

Курсы: 3 курс

Тексерген: Мырқасымова Мадина

Тәрбие теориясы

- *Мазмұны*
- *Тұтас педагогикалық үрдістің пәні және мұғалім қызметінің нысанасы ретінде.*
- *ТПҮ заңдылықтары және принциптері*
- *Тәрбие мақсаты әлеуметтік қамтамасыз етілуі*
- *Дүниетаным көзқарасы жеке тұлғаны қалыптастыру тірегі*
- *Тәрбиенің мазмұны міндетті, мақсаты*
- *ТПҮ-тегі тәрбие әдістері, түрі, құралдары*
- *Педагогикалық үрдістегі балалар ұжымының мұғалімдердің өзара байланысы мен өзара іс-әрекеті*
- *Сынып тәрбие жүйесін құру сынып жетекшісі іс-әрекетінің шығармашылық нәтижесі ретінде*

Тұтас педагогикалық үрдістің пәні және мұғалім қызметінің нысанасы ретінде

- Педагогика пәні және мұғалім іс-әрекетінің объектісі, бұл ұғымдардың дамуы, мектеп практикасында, оқу құралдарында, бағдарламаларда проблемалар көрсетілген
- Педагогикалық үрдістің мәні, оның компоненттерінің құрылымы
- Негізгі ұғымдар: “Педагогикалық үрдіс”, “Педагогтар-оқушылар” “Субъект-объект қатынастар” “субъект-субъектік қатынастар”

- ТПУ білімділік, тәрбиелік және дамытушылық қызметінің өзара бірлігі мен өзара байланысы. ТПУ оқу және оқудан тыс болады.
- Педагогикалық үрдістің қозғаушы күштері. Педагогикалық үрдістің тәрбиелік мәні. Оқу-тәрбие үрдісінің құралы.
- Педагогикалық үрдісті болжау және жағдайына диагностика жасау мәселелері

Тәрбие - мақсатқа бағытталған тұлға бойында көзқарастар мен сенімдер, қасиеттер мен құндылықтар, мінез-құлық нормаларын қалыптастыру процесі.

Тәрбие - мақсатты, арнайы ұйымдастырылған жан-жақты үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру процесі.

Тәрбие - мақсатты түрде, адамзаттың өмір сүру барысында жинақтаған әлеуметтік тәжірибесін, ұрпақтан ұрпаққа алмастыру процесі.

Тәрбие - тұлғаны қалыптастыруға бағытталған қоғамдық институттардың (отбасы, балабақша, мектеп, қоғамдық бірлестік) балаға әсер ету процесі.

Педагогикалық үрдісте іс-әрекет түрлерін кешенді қолдану

Іс-әрекеттің жетекші түрлері

Еңбек

Ойын

Қарым-қатынас

Шығармашылық

Таным

Сөйлеу мәдениеті

Педагогикалық процесс қызметі етуші жүйе ретінде

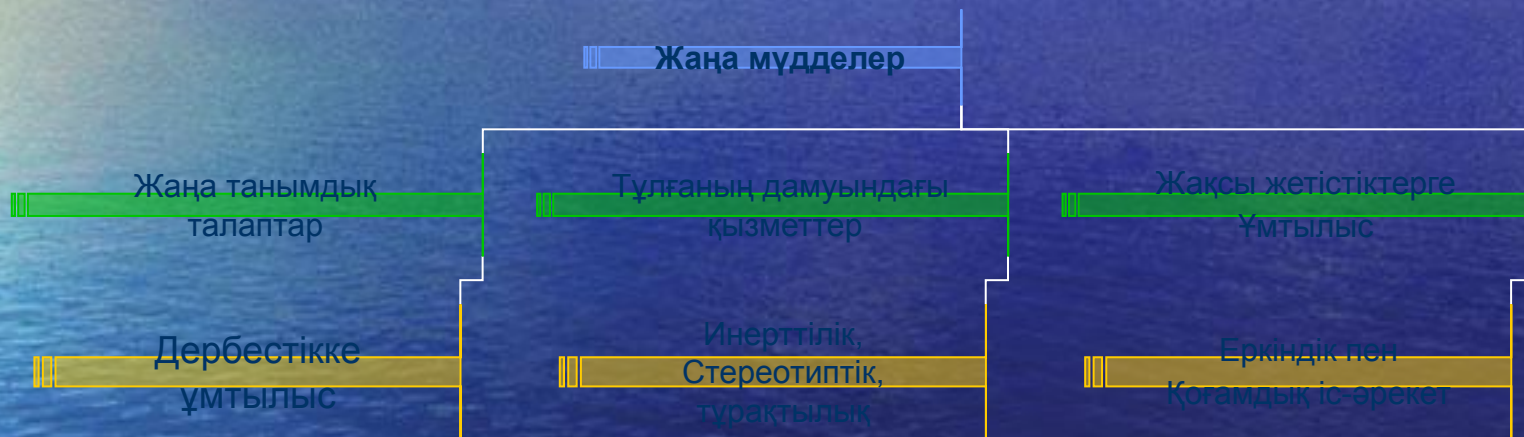
Педагогикалық процесс ерекшеліктері

Белсенділік
Өзіндік
Қатынастық
Білімділік
Субъективтілік
Үйренділік
Анандыру
Атрибутивтік
Қасиеті
педагогикалық
процестің

Тұға дамуының қозғаушы күштері

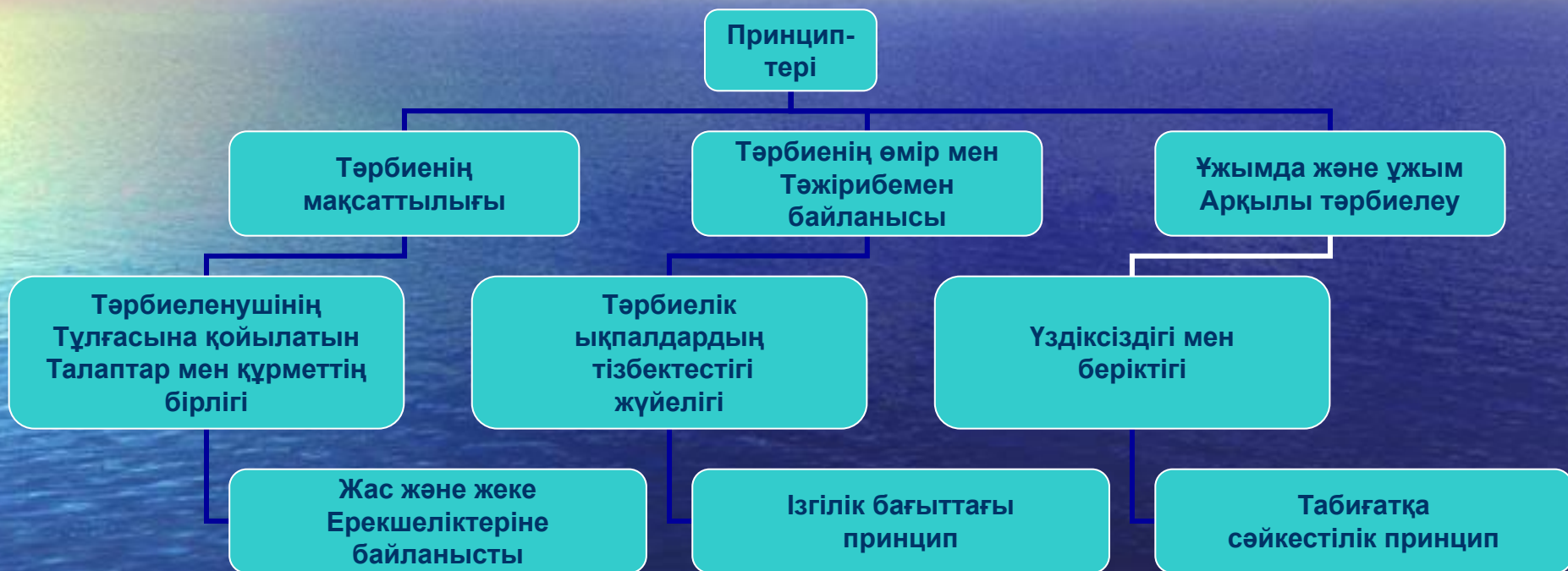
Педагогикалық проесстің қозғаушы күштерін қарастырған ғалымдар

- М.А.Данилов
- Н.Д. Хмель
- Г. И. Щукина
- Б.Т. Лихачев
- А.С. Макаренко
- Н.К. Крупская
- Г. С. Костюк
- В. А.Сухомлинский
- Н.А. Завалко

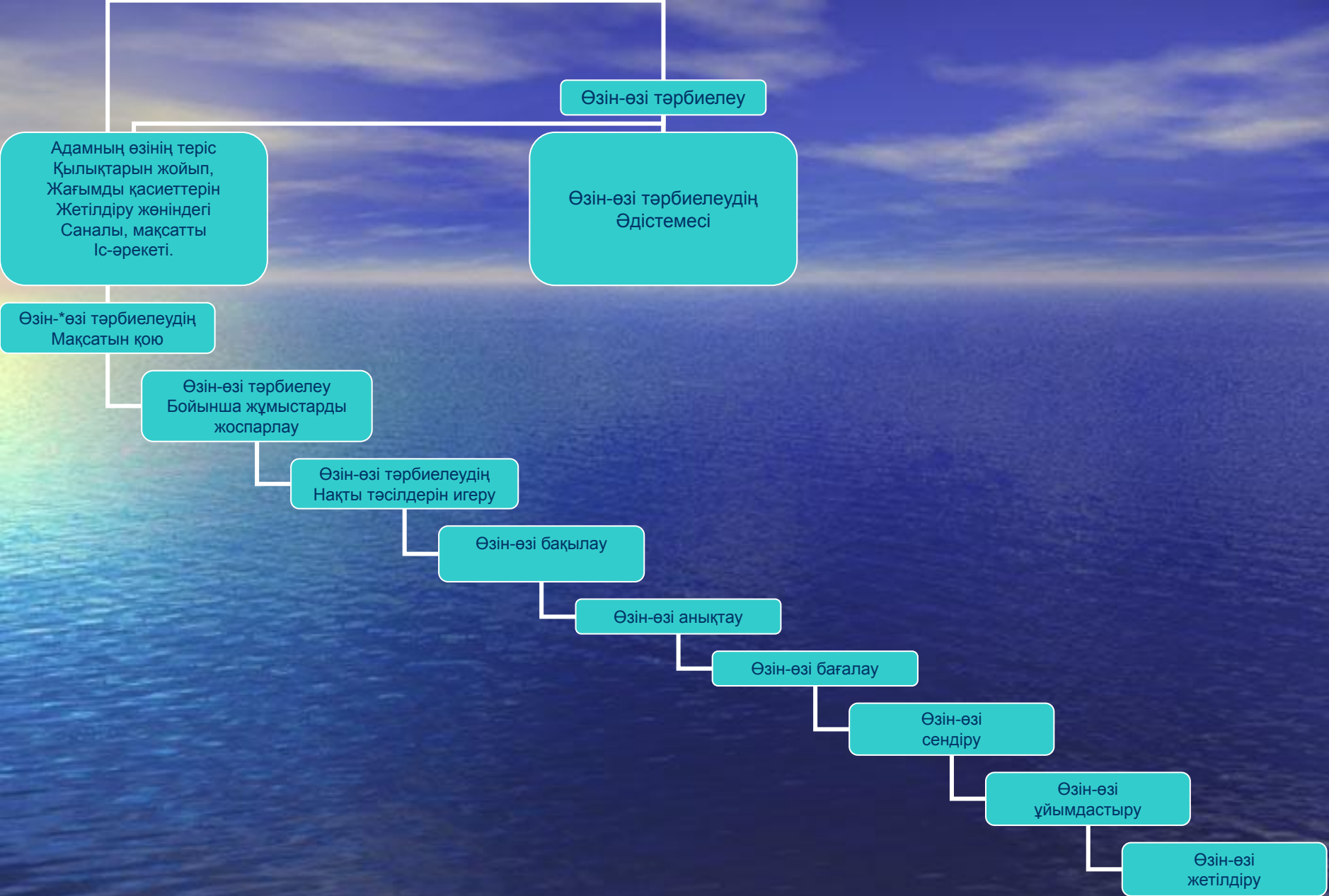
ТПҮ заңдылықтары және принциптері

Тәрбие принциптері

Қайта тәрбиелеу

Қайта тәрбиелеу - бұл тәрбиелік ықпалдар жүйесі, оның барысында құлықтық дамуымен жүріс-тұрысындағы ауытқулар түзетіледі және қоғамның моральдық талаптарына сай тұлға сапалары қалыптасады

Қайта тәрбиелеудің Әдістері

Қайта ұғындыру- бұл тәрбиесі Қиын балалар педагогикалық Тұрғыда қараусыз қалған Оқушылар бойындағы дұрыс емес Сенімдерді Қайта құру әдісі

Басқа іс-әрекетке жету-бұл тәртібімен мінез-Құлқының дамуында ауытқуы бар Балалардың белсенділігін Арыттыру қоғамдық пайдалы Іс-әрекетке ауыстыру Әдісі

Еріксіз көндіру- бұл басқа әдістердің мүмкіншілігі Сарылғанда педагогикалық және әлеуметтік Тұрғыда өте қараусыз қалған балаларға Қолданылатын педагогикалық әсер ету

Қайта оқыту- бұл теріс Қажеттіліктері мен Дағдыларды Түзеті әдісі

Күрт өзгерту-бұл тұлғаның ұжым және қоғамға қатынасының бұзылысын Шұғыл қалпына Келтіру әдісі. Бұл қайта тәрбиелеудің Макаренко Жасаған арнайы әдісі

Тәрбие процесі

- Тәрбие процесі-жеке адам мен балалар ұжымын әлеуметтік тұрғыдан қалыптастыруда, оларды, өмірге дайындап, қоғамда өз орнын таба білуге үйретіп, әрбір әрекетімен, қызметімен қоғамға пайда келтіруде, өз жеке басына қанағаттанған сезіммен қарауға тәрбиелеу.
- Тәрбие процесінің құрылысы өз ерекшеліктеріне байланысты алдына айқын мақсаттар қойып, тәрбие мазмұның соған негіздеп, оларды іс-жүзіне асыруда тәрбиенің формалары мен әдіс-тәсілдерін, объективтік мүмкіндіктерін сонымен қатар ең соңында жеткен жетістіктерінің қорытындысын белгілейді.
- Тәрбие процесінің екі жақтылық функциясының мәні –педагогтің белгілі мақсат пен жасаған педагогикалық ықпалы, табиғи түрде, оқушының өмірі мен іс-әрекеттерінің үйлесуі қажет.

Тәрбие процесінің ерекшеліктері

- Тәрбие процесі-жеке тұлғаны қалыптастыруды мақсатқа бағытталған үрдіс.
  - Тәрбие процесі-тәрбиеші мен тәрбиеленушінің тиімді өзара іс-әрекеті (ынтықмастығы).
  - Тәрбие процесінің көп факторларлығы объективтік және субъективті.
- Тәрбие процесінің ұзақтылығы тікелей емес тәрбие ықпалы кезеңінен нәтижеден алыстау мен сипатталады.

Тәрбие процесінің үздіксіздігі бұл тәрбиеші мен тәрбиеленушілердің өзара іс-әрекетінің жүйесі.

Тәрбие процесінің кешенділігі - мазмұны, міндеттері, мақсаты, түрі, әдіс-тәсілдерінің бірлікте болуы.

Тәрбие процесі екі жақтылық сипатта болады: тәрбиешіден тәрбиеленушіге қарай (тікелей байланыс) және тәрбиеленушіден тәрбиеленушіге қарай.

Тәрбие процесінің заңдылығы деп педагогикалық құбылыстар мен процестердің бір-бірімен объективті түрде байланысып жатуымен сипатталынады.

Тәрбие процесінің заңдылығы қоғамдық құбылыс ретінде тәрбие заңдылығы мен жеке тұлғаның даму заңдылығына тән. Әрбір жеке адамның іс-әрекеті мен қызметі және басқа адамдармен қарым-қатынасы, оның әлеуметтік өмірін құрайды. Сол себептен іс-әрекет пен қарым-қатынас- тәрбие процесінің негізі, қоғамдық мәні зор адамгершілік сапаларын қалыптастыратын өзекті тірек.

- Жеке адам тәрбиесі мен дамуының бірлігі мен өзара байланыстылығы- тәрбие процесі заңдылығының екінші құрамын құрайды.

- Тәрбие процесінің мазмұны жеке адамның ішкі позициясына жасаған ықпалы өте жоғары болатындығын тәрбиенің үшінші заңдылығы тудырады

- Тәрбие процесінің қорытынды нәтижесі бүгінгі өмір талабына сай болуы-тәрбие жұмысының төртінші заңдылығы.
- Тәрбие мен өзін-өзі тәрбиелеу бірлігін-тәрбие процесінің бесінші заңдылығы.
- Тәрбие процесінің мазмұндамасы қоғамдық ортаның объективтік және субъективтік факторларымен тығыз байланыста болатындығы – тәрбие процесі заңдылықтарының бірі болмақ.

Тәрбие - мақсатқа бағытталған тұлға бойында көзқарастар мен сенімдер, қасиеттер мен құндылықтар, мінез-құлық нормаларын қалыптастыру процесі.

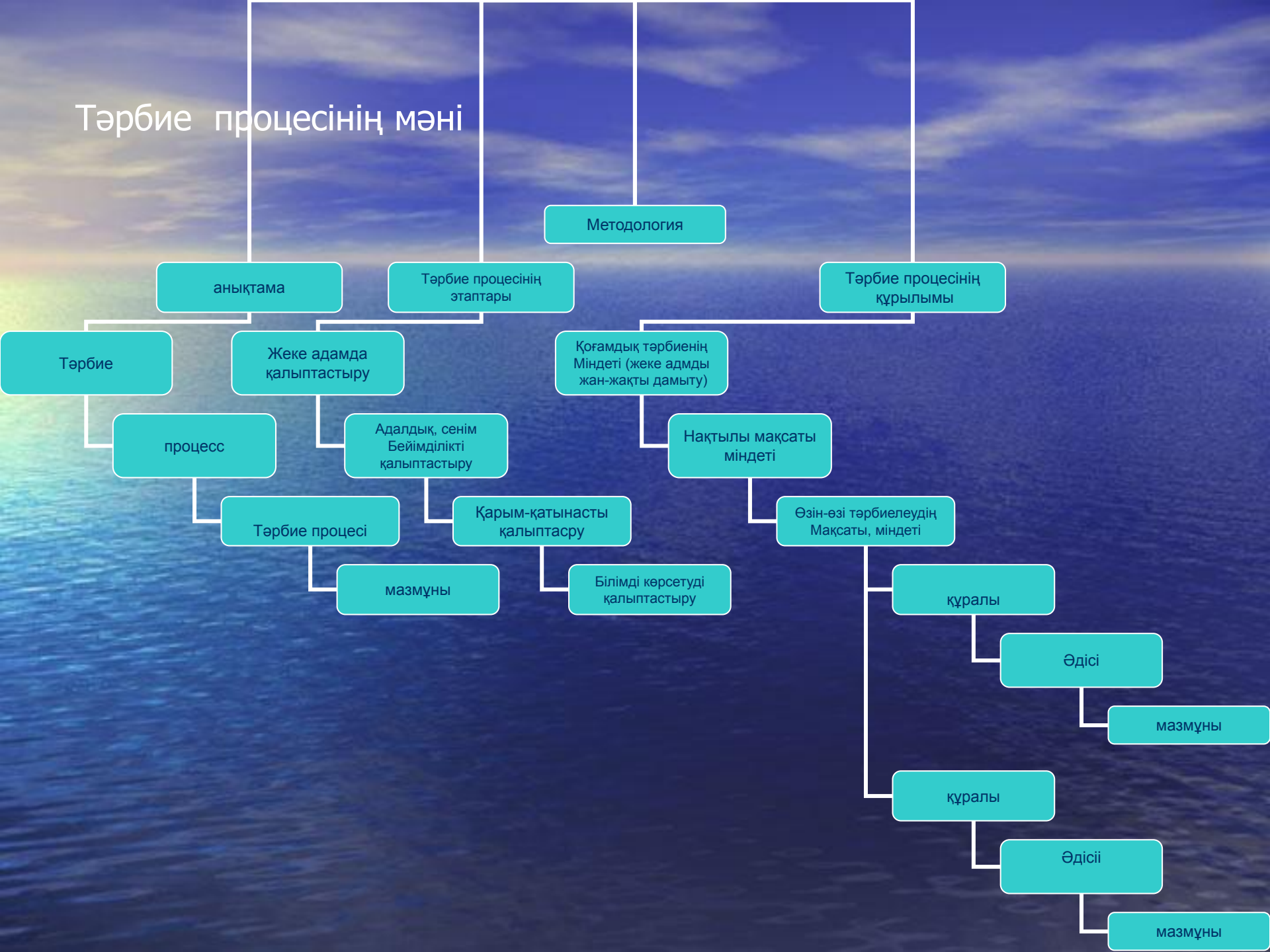
Тәрбие - мақсатты, арнайы ұйымдастырылған жан-жақты үйлесімді дамыған тұлғаны қалыптастыру процесі.

Тәрбие - мақсатты түрде, адамзаттың өмір сүру барысында жинақтаған әлеуметтік тәжірибесін, ұрпақтан ұрпаққа алмастыру процесі.

Тәрбие - тұлғаны қалыптастыруға бағытталған қоғамдық институттардың (отбасы, балабақша, мектеп, қоғамдық бірлестік) балаға әсер ету процесі.

Тәрбие процесінің мәні

Тәрбие заңдылықтарын процессінің қарама-қайшылықтары

Жанұя тәрбиесі адам өміріне қажетті негізгі қызметтерді атқарады

1. Репродуктивті – баланың туылуы.
2. Тәрбиелік – жанұяның әрбір мүшесінің жеке тұлға болып қалыптасуына, тәрбиелік жағдай жасауы.
3. Тұрмыстық-экономикалық – жалпы тұрмысты, бюджетті басқару.
4. Коммуникативті – жанұялық қатынасты, басқа адамдармен қатынасты ұйымдастыру.
5. Рекреативті - іс-әрекет ұйымдастыру.

Репродуктивті

коммуникативті

Тәрбиелілік

Тұрмыстық –
экономикалық

Рекреативті

Жанұя – болашақ азаматтың әлеуметтену жолындағы алғашқы қадамдарын жасайтын бастапқы адам. Ол балаға моралдық қалпы туралы алғашқы түсініктер береді, оны еңбекке баулып, өз-өзіне қызмет ету дағдыларын қалыптастырады. Ата-ананың іс-әрекеті мен мінез-құлқы, өмір сүру салты арқылы балаға дүниетанымдық, адамгершілік, әлеуметтік-саяси құндылықтар беріледі.

Ата-ана мен мұғалімдердің міндеті – қоғамдық қатынастардың жаңа жүйесі ұсынып отырған әлеуметтік мүмкіншілікті дұрыс пайдалану.

Ата-ананың маңызды міндеті балалармен біріккен коммерциялық қызмет-әрекетке қатысып, оны бақылау, оларды баланың адалдығын, адамгершілігін, ұқыптылығын дамытатын қызмет көрсетудің әртүрін орындауға үйрету.

Өркениетті қоғам дамыған сайын жанұядағы бала саны азайып келеді. Аз бала жанұяда, негізінен бір баласы бар жанұяда, ішкі жанұялық тәрбиенің ең басты жағдайы жоқ, ол – балалар қарым-қатынасы. Бір баланың тәрбиесі қосымша педагогикалық күш салуды талап етеді. Жалғыз балаға деген ата-ананың, әжесі мен атасының артық көңіл бөлуі оны белсенділігінен айырып, оның эгоистік жақтарының басым болуын қалыптастырады.

Толық емес жанұяларда, ата-анасының біреуі жоқ болған жанұяларда тәрбиелік мәселелерді шешуде кейбір адамгершілік-психологиялық ыңғайсыздықтар болуы мүмкін. Мұндай жанұялардың көбінде ана мен бала ғана болады.

Жанұя тәрбиесінің проблемасы – ананың жанұя тұрмысынан қолы босамауы. Ананың уақыты жетпеуі көбінесе насихат, жазғыру, ұрсу сияқты тәрбиелік ықпалдың нәтижесіз әдістерін пайдалануға мәжбүр етеді.

Микроклиматы жағымсыз, жанұя өмірі ұрыс-керіске, ата-ананың бір-біріне, балаларына деген шағымдарына, айқай-шуға, қорлық сөздер мен іс-әрекеттерге толы жанұяларда өте маңызды тәрбие проблемалары туындайды.

Ата-ана құқығынан айрылғалы тұрған ата-аналар әлеуметтік және педагогикалық проблемалар тудырады. Мемлекет олардың ата-аналық құқықтарынан айырғанда балалардың мақсат мүддесін басшылыққа алады. Алайда бұл ретте олардың өмірі өз мәнін барынша жоғалтады, өйткені өмір сүру мен дамудың маңыздылығы кемиді.

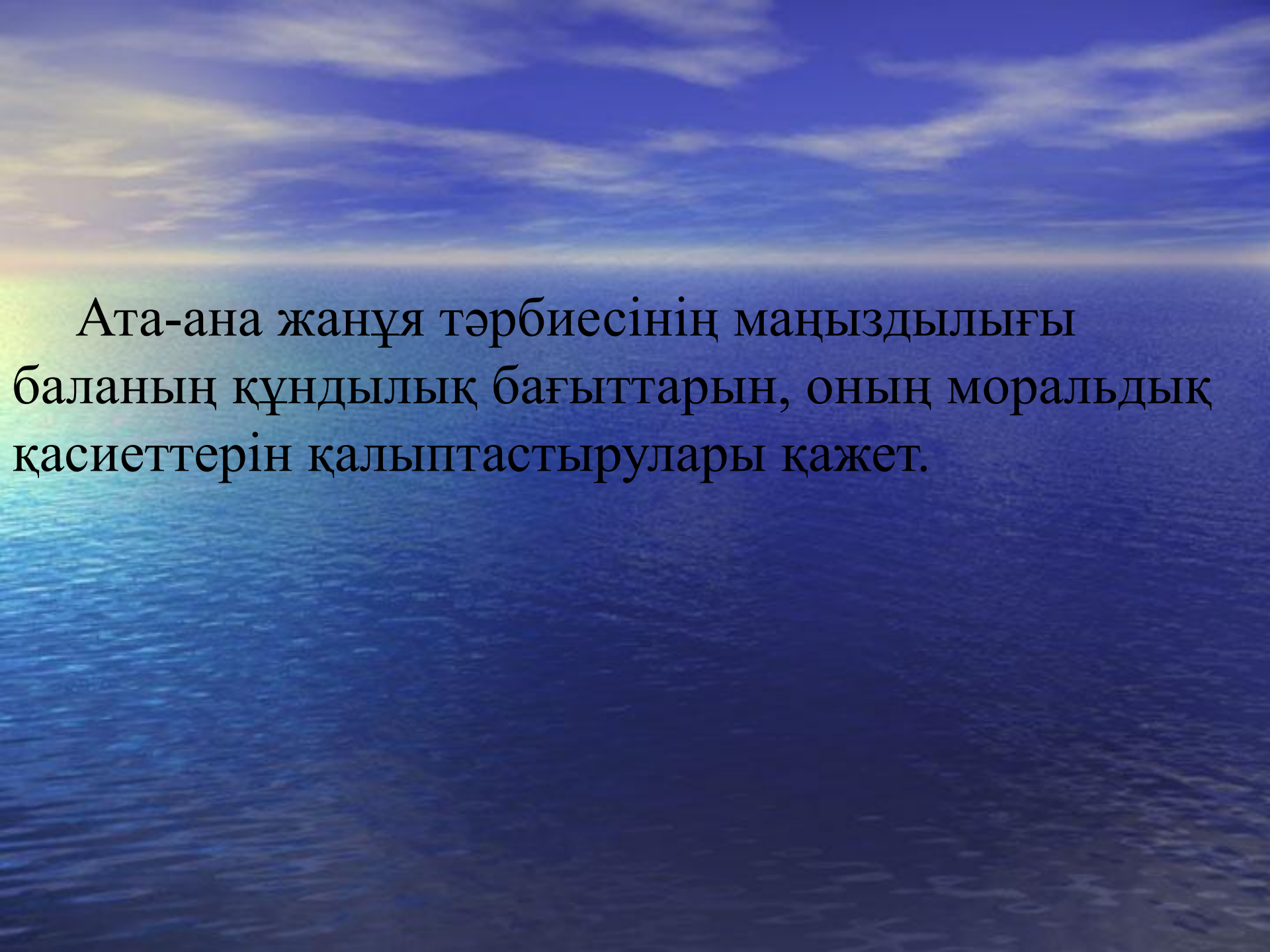

Қазіргі уақытта мектеп пен жанұя ынтымақтастық әрекетінің келесі бағыттары айқындалған: ата-аналармен ұйымдастырушылық-педагогикалық жұмыс; ата-аналардың педагогикалық сауаттылығын дамыту; ата-аналармен баланың оқу үлгерімі мен тәрбиесін жақсарту үшін жүйелі жеке дара жұмыстарын жүргізу.

Елдегі түбегейлі әлеуметтік-экономикалық өзгерістерге, жеке меншіктің пайда болуына, жеке адамның баю мүмкіндігінің тууына байланысты материалдық жағынан ауқатты жанұялар пайда бола бастады.

Мұндай жанұяларда тәрбие белгілі бір проблемаға кездеседі. Көбінесе бұндай жанұядағы бала балалық ұжымдардан алшақ болады, оның ерекшелік сезімі қалыптасып, қоршаған адамдарға деген жөнсіз наразылық эгоизімі туу мүмкін.

Ата-ана жанұя тәрбиесінің маңыздылығы
баланың құндылық бағыттарын, оның моральдық
қасиеттерін қалыптастырулары қажет.

Ыңдағандарыңызға рахмет!